

втори — голѣмиятъ български патриотъ *Петъръ Парчевичъ* отъ Кипровецъ (1655—1674), за когото ще поговоримъ по-долу.

Въ *Калишево* (Caliscevo), на три часа отъ Пловдивъ (вѣроятнo днешната Калашлия) въ 1674 г. имало нѣколко католишки семейства, които отъ време на време посещавалъ дубровнишкиятъ свещеникъ отъ Пловдивъ. Тукъ наблизо още въ срѣдата на XVII в. имало вече нѣколко хиляди павликяни, които били обѣрнати въ католицизмъ. Сега по равнината на северъ отъ Пловдивъ има шесть католишки села, жителитъ на които все още се наричатъ павликяни; тѣ сж послаянени потомци на арменскитъ военни поселници, които византийцитъ бѣха заселили отъ VIII до X в. около Пловдивъ (стр. 128)³⁴.

Въ *Сърбия* — въ Ново-Брдо, въ Янево, Прищина, Призренъ и Яково въ 1671 г. имало 2,169 католици съ 8 свещеника, чийто архиепископъ живѣлъ въ Скопие. На много мѣста женитъ си останали католички, а мъжетъ поради тежкитъ данъци приели исляма. Въ *Албания* въ онова време въ шесть епархии наброявали до 50,000 католици³⁵.

Интересното е, че българскитъ католици, освенъ сръбски книги, предназначени преди всичко за Босна, снабдени били и съ чешки. Особено следъ Карловицкия миръ били изпратени твърде много чешки катехизиси и молитвеници въ Словенско, Сърбия и България³⁶.

За православното *охридско* архиепископство за последенъ пжтъ споменахме, когато говорихме за завоюването на България отъ Василия II (стр. 151, 161). Тази първоначална българска църква, макаръ и да е запазила автокефалността си, тогава била елинизирана. Въ първата половина на XII вѣкъ, противъ всѣка историческа правда, почнали да я смѣсватъ съ старата Юстинианова църква (стр. 57)³⁷.

Около 1334 г. Охридъ подпадналъ подъ сръбска власть, което, обаче, не заплашвало правата на църквата. Следъ смъртъта на царъ Стефанъ Душана въ Охридъ управлявали сръбски и албански боляри. Следи отъ това сръбско влияние се забелязватъ въ всички ржкописи и надписи отъ XIV и XV в. в., които видѣлъ Григоровичъ въ Охридъ и околноститъ му. Около срѣдата на XVI в. славянскиятъ езикъ билъ измѣстенъ отъ гръцкия; въ църковнитъ книги гръцки приписки се появяватъ отъ 1555 г.³⁸ Голубински отъ 1450 до 1767 г. г. наброява 50 архиепископи и това вѣроятнo не е пълненъ списъкъ³⁹. Нито единъ отъ тѣхъ не е управлявалъ дълго време, а малцина отъ тѣхъ оставили следъ себе си добъръ споменъ; ние четемъ за непрестанни интриги и подкупи, т. е. за сжщото, което ставало тогава въ Цариградъ и въ Печъ. Отъ 1586 г. архиепископитъ въвели обичай да пжтуватъ въ Русия и даже въ западноевропейскитъ държави, за да молятъ за парични помощи; много отъ тѣхъ вече не се връщали. Въ XVII вѣкъ нѣкои се присѣединили къмъ унията⁴⁰.

На охридския архиепископъ, който се титулувалъ *πατριάρχης ἀρχιεπίσκοπος τῆς πάσης Βουλγαρίας καὶ Πρώτης Ἰουστινιανῆς Ἀχρίδων*, въ XVI вѣкъ били подчинени сжщо и южноиталианскитъ гърци въ Калабрия, Апулия, Сицилия и Малта, а още и ромънскитъ княжества. Само почти номиналната власть на охридската църква надъ Влашко продължавала отъ времето на княза Мирчо въ продължение на цѣлия XV вѣкъ, надъ Молдава — отъ срѣдата на XV в. до управлението на князъ Лупула (XVII в.). Презъ това време държавенъ и църковенъ езикъ тамъ е не ромънскиятъ, а българското наречие на старословѣнския езикъ (стр. 327). Въ Молдова отначало преобладавало малоруското наречие, което, впрочемъ, трѣбвало скоро да отстжи мѣсто на старословѣнския езикъ⁴¹. Въ Търговище и въ Кимполунгъ на срѣдства отъ ромънскитъ князе се печатали старославянски църковни книги. Отъ XVI в. по-